

Forslag

til

Lov om opførelse af et statshospital i Thorshavn.

Fremsat den 13. december 1962 af *indenrigsministeren*.

§ 1. Indenrigsministeren bemyndiges til i tilknytning til Dronning Alexandrines hospital i Thorshavn at lade opføre et statshospital til behandling af sindslidende og med afdelinger for åndssvage.

§ 2. Til projekterings- og byggearbejder i medfør af § 1 kan anvendes et samlet beløb på 34,4 mill. kr., beregnet efter byggepriserne i januar 1962. Anlægsudgifterne bevilges på de årlige bevillingslove.

Bemærkninger til lovforslaget.

Det har igennem mange år været følt som en meget betydelig mangel, at Færøerne ikke har eget hospital til behandling af sindslidende. Savnet af et sådant hospital bevirker at færøske patienter må indlægges på statshospitaler for sindslidende i den øvrige del af landet, fortrinsvis på statshospitalet i Nykøbing Sj. Ifølge sagens natur har såvel den lange rejse som adskillelsen fra hjemstavn været en stor belastning for de færøske patienter, og dertil kommer, at man med sikkerhed kan fastslå, at en del patienter med behov for psykiatrisk behandling under de givne forhold afholder sig fra at søge optagelse på herværende statshospitaler.

Fra færøsk side har ønsket om opførelse af et hospital for sindslidende været fremført adskillige gange. Det kan således nævnes, at spørgsmålet var fremme allerede så tidligt som i 1931, hvor der udarbejdedes et udkast til et lovforslag, som imidlertid ikke blev fremsat. I lov nr. 76 af 15. marts 1939 om sygehuse på Færøerne indføjedes særlige bestemmelser om afdelinger for sindssyge og åndssvage ved Dronning Alexandrines hospital; men på grund af den anden verdenskrig blev planerne om tilvejebringelse af sådanne afdelinger aldrig gennemført.

Efter krigen kom tanken om etablering af en psykiatrisk behandlingsinstitution på Færøerne naturligt påny i forgrunden som led i mere generelle overvejelser med hensyn til den udbygning

af øernes sygehus- og sundhedsvæsen, som er foregået i de forløbne år og endnu ikke er bragt til afslutning.

I en skrivelse af 12. juni 1953 anmodede Færøernes landsstyre om, at spørgsmålet om oprettelse af et sindssygehospital på Færøerne måtte blive søgt fremmet ved forelæggelse for den af indenrigsministeriet under 29. marts 1952 nedsatte kommission vedrørende statens sindssygevæsen. Landsstyret udtalte i skrivelsen, at det måtte anses for udelukket, at landskassen i den nærmeste fremtid ville være i stand til at påtage sig økonomiske forpligtelser i forbindelse med anlæg og drift af et sådant hospital, og at man derfor ikke så anden løsning på spørgsmålet, end at staten påtog sig opgaven. Der pegedes samtidig i skrivelsen på, at man overvejede visse udvidelser af Dronning Alexandrines hospital i Thorshavn, og at der muligvis her kunne findes basis for et vist fællesskab mellem statens psykiatriske hospitalsvæsen og det færøske sygehusvæsen.

Efter at sagen havde været drøftet mellem de interesserede myndigheder, blev spørgsmålet forelagt for kommissionen vedrørende statens sindssygevæsen, der i en foreløbig indstilling af 28. maj 1954 til indenrigs- og boligministeren fastslog, at der inden for kommissionen var enighed om, at de herskende tilstande ikke var forsvarlige, og om, at man måtte betragte etableringen af et psykia-

Indenrigsmin. j. nr. dir. f. sth. 61. 23. 1/62.

32 Fremsatte lovforslag (undt. finans- og tillægsbev.lovforslag).

trisk hospital på Færøerne som en naturlig statsopgave. På grundlag af undersøgelser foretaget af et statistisk underudvalg skønnede kommissionen, at der var behov for et hospital med ca. 150 sengepladser.

Kommissionen drog den konklusion, at det fremtrådte som en formålstjenlig løsning, at staten lod opføre og drive et psykiatrisk hospital i tilknytning til Dronning Alexandrines hospital, således at de to hospitaler blev fælles om tekniske anlæg m. v., hvoraf begge institutioner kunne drage nytte. Kommissionen fandt dog ikke at kunne afgive nogen endelig indstilling derom, førend det var efterprøvet, hvorledes planen arkitektonisk lod sig realisere, og hvilke udgifter den ville indebære.

Med indenrigs- og boligministerens godkendelse overdrog kommissionen statshospitalsvæsenets tilsynsførende teknikere, arkitekt, m. a. a. Poul Clausen og civilingeniør, m. i. f. Jørgen Koch, at udarbejde et foreløbigt skitseforslag med tilhørende overslag til belysning af de omhandlede spørgsmål.

Under de videre forhandlinger med de færøske myndigheder blev det fremhævet, at landskassen ikke kunne afse de fornødne midler til at gennemføre moderniseringen af Dronning Alexandrines hospital i det oprindelig planlagte omfang. Det henstilledes derfor fra færøsk side, at man i statshospitalsvæsenets skitseforslag medtog opførelsen af administrationsbygning, økonomiafsnit og boligkvarter fælles for de to institutioner for derved at begrænse de byggeopgaver, som skulle løses af det færøske sygehusvæsen. Det var en forudsætning, at der, såfremt projektet senere blev realiseret, skulle træffes aftale mellem rigsmyndighederne og det færøske landstyre om, hvilken betaling det færøske sygehusvæsen skulle erlægge for leverancer fra køkken, vaskeri og varmecentral m. v., og at der i forbindelse hermed skulle fastsættes regler for beregning af forrentning og afskrivning af den af staten i fællesanlæg investerede kapital, fordelt i forhold til den nytte, som de respektive institutioner drog af anlæggene.

Det foreløbige skitseforslag til statshospitalet forelå i 1955. Forslaget omfattede opførelse af to patientbygninger, hver med plads for 80 patienter og endvidere administrationsbygning, forsamlingsal, køkken, vaskeri og varmecentral fælles for de to institutioner samt et boligkvarter, rummende ca. 120 enkeltværelser, 36 lejligheder med 1 værelse og alkove samt yderligere 24 større lejligheder af forskellig type.

Boligkvarterets størrelse var betinget af, at man skulle dække boligbehovet for både statshospitalet og det færøske sygehusvæsen. På baggrund af de

vanskelige boligforhold i Thorshavn kommune måtte man anse det for udelukket at fremskaffe det fornødne antal boliger ved leje eller køb, hvorfor rekrutteringen af personale i højeste grad ville være afhængig af, at der i fornødent omfang var værelser og lejligheder til rådighed på selve institutionerne.

Ved forslagens udformning var der i øvrigt lagt vægt på gennem en vis forenkling af patientafdelinger m. v. at modvirke den fordyrelse af byggeriet, som ville blive en følge bl. a. af terrænforholdene og den lange transport af byggematerialer. Man havde endvidere taget hensyn til, at der til statshospitalet eventuelt skulle kunne kobles et afsnit for åndssvage; men de hermed forbundne udgifter var ikke medregnet i overslaget.

Ifølge overslaget var anlægsudgifterne beregnet til ca. 14.000.000 kr., eksklusive montering og indretning af nødbehandlingsafsnit. Det samlede bruttoetageareal var skønsmæssigt opgjort til ca. 14.000 m². Skitseforslaget og overslaget blev forelagt de interesserede myndigheder til overvejelse, og i en skrivelse af 27. november 1956 anmodede landstytret derefter rigsombudsmanden på Færøerne om ved henvendelse til rigsmyndighederne at søge udvirket, at statshospitalsplanerne snarest blev gennemført. I februar 1957 vedtoges endvidere af lagtinget en enstemmig beslutning, hvori tinget erklærede sig enig med landstytret i dets henvendelse til regeringen om, at staten lod opføre og drive et statshospital på Færøerne, ligesom lagtinget anmodede om, at sagen blev søgt fremmet hurtigst muligt.

På grundlag af disse henvendelser henstillede statsministeriet derefter i en skrivelse af 11. februar 1957, at indenrigsministeriet søgte sagen fremmet.

I finansåret 1958-59 opnåede man finansudvalgets tilslutning til, at der anvendtes 763.000 kr., fordelt over flere finansår, til detailprojektering af statshospitalet på basis af det foreliggende skitseforslag.

Til at forberede byggearbejdet nedsatte indenrigsministeriet den 16. januar 1959 et særligt byggeudvalg, bestående af repræsentanter for såvel rigsmyndighederne som de færøske myndigheder. Udførelsen af projekteringsarbejdet blev overdraget arkitekt Poul Clausen, civilingeniør Jørgen Koch og havearkitekt Georg Boye.

Under byggeudvalgets arbejde med formuleringen af et endeligt byggeprogram for statshospitalet fremkom der imidlertid fra forskellig side ønsker om udvidelser af projektet for statshospitalet for derigennem at muliggøre løsningen af en række presserende problemer for sundhedsvæsenet på

Færøerne. Under gennemgangen af disse forslag kom det til at stå klart, at rammerne for det oprindelige forslag ville blive sprængt, såfremt ønskerne skulle imødekommes. Man besluttede derfor at søge udarbejdet et skitseprojekt med henblik på en fuldstændig belysning af, hvilken forøgelse projektet og de dermed forbundne udgifter ville undergå i tilfælde af, at man søgte de stillede fordringer opfyldt, idet man herved tilstræbte at tilvejebringe tilstrækkeligt grundlag for sagens eventuelt fornyede forelæggelse for bevillingsmyndighederne.

Blandt de væsentligste af de forslag, hvortil der måtte tages hensyn ved skitseforslagets omarbejdelse, må nævnes fremkomne planer om opførelse af afdelinger for åndssvage samt forslag om forbedring af standarden for de skitserede patientafdelinger for sindslidende. Endvidere var det henstillet, at der søgtes tilvejebragt en sygeplejeskole i forbindelse med statshospitalet, og endelig viste det sig, at projektet for modernisering af Dronning Alexandrines hospital ville få en sådan størrelse, at der stilledes betydeligt forøgede krav til fællesanlæg, økonomibygninger og boliger m. v.

Tanken om at koble et afsnit for åndssvage til statshospitalet havde som foran berørt tidligere været fremme, uden at spørgsmålet på daværende tidspunkt var så afklaret, at man med rimelighed kunne tage hensyn hertil i det oprindelige overslag.

I den betænkning, som i september 1958 blev afgivet af det af socialministeriet nedsatte udvalg til behandling af åndssvageforsorgens problemer, anbefaledes det, at afdelinger for åndssvage placeres i tilknytning til det planlagte statshospital i Thorshavn, idet afsnittene for sindslidende og åndssvage forudsattes lagt under fælles psykiatrisk ledelse.

Med socialministeriets bemyndigelse trådte bestyrelsen for statens åndssvageforsorg derfor i forhandling med direktoratet for statshospitalerne om forslagets praktiske gennemførelse, og under disse forhandlinger blev det efter anbefaling fra sundhedsstyrelsen og landslægen på Færøerne anset for ønskeligt, at der tilstræbtes tilvejebragt ca. 120 pladser for åndssvage.

Ifølge lov nr. 248 af 10. juni 1960 for Færøerne om offentlig forsorg betragtes forsorgen for såvel sindssyge som for åndssvage som statsopgaver. Der var derfor enighed om, at åndssvageafdelingerne, bevillingsmyndighedernes tilslutning forudsat, skulle opføres og drives af direktoratet for statshospitalerne, hvorunder også personalet til sin tid tænktes ansat. Denne ordning forekommer ikke at nødvendiggøre et refusionsystem.

I den oprindelige dispositionsplan var der, som anført, af besparelsesgrunde påregnet gennemført

en vis forenkling i udformningen af patientafdelingerne for de 160 sindslidende. Bl. a. havde man regnet med at etablere sengestuer som var åbne ud mod bygningernes korridorer, hvorved en vis arealbesparelse blev mulig. Denne udformning er forladt ved opførelsen af de nyeste statshospitaler for sindslidende i den øvrige del af kongeriget og anses ud fra behandlingsmæssige synspunkter for en utilfredsstillende løsning, hvorfor patientafdelingernes etageareal ønskedes forøget med henblik på etablering af egentlige korridorer i bygningerne. Endvidere var der enighed om, at udformningen af statshospitalet også i andre henseender burde svare til den standard, som de nyeste statshospitaler har.

Efter at lov nr. 127 af 25. maj 1956 om sygeplejersker ved kongelig anordning af 21. december 1959 er sat i kraft på Færøerne, anser man det af hensyn til personalerekruteringen ved de færøske hospitaler og sygehus for magtpåliggende, at der gennem opførelse af en sygeplejeskole i Thorshavn skabes mulighed for i fuldt omfang at gennemføre sygeplejerskeuddannelse på Færøerne. På grund af arealmangel har Dronning Alexandrines hospital derfor med sundhedsstyrelsens tilslutning henstillet, at en sygeplejeskole for hold på 18 elever årlig søges tilvejebragt i forbindelse med opførelsen af statshospitalet. Spørgsmålet om, hvilken leje det færøske sygehusvæsen skal betale af skolebygningen, hænger naturligt sammen med de aftaler, som skal træffes angående betalingen for leverancer m. v. fra statshospitalet, og er forudsat løst i forbindelse hermed.

Projektet for moderniseringen af Dronning Alexandrines hospital er som antydnet undergået en betydelig udvidelse i forhold til de planer, som forelå i 1955. Dette skyldes dels forøgelser af behandlingsafsnittene, dels en vækst i sengetallet fra 150 til 226 bl. a. på grund af etablering af en tuberkuloseafdeling og et plejehjem for kronisk syge.

I begyndelsen af finansåret 1962-63 har finansudvalget givet tilslutning til, at projektet for udvidelse og modernisering af Dronning Alexandrines hospital gennemføres i overensstemmelse med de omhandlede planer. Til dette formål er tiltrådt anvendt i alt ca. 18.615.000 kr., hvoraf halvdelen som tilskud og halvdelen som lån.

Det stod klart, at disse udvidelser i forbindelse med de foran berørte forøgelser af projektet måtte nødvendiggøre en forøgelse også af de på statshospitalet projekterede bygninger, anlæg og boliger til fælles formål.

Det skitseprojekt for statshospitalet, som man lod udarbejde ud fra de her angivne ændrede for-

udsætninger, godtgjorde, at bruttoetagearealet ville blive forøget med ca. 14.000 m² til omkring 28.000 m², og de samlede anlægsudgifter blev med prisniveauet pr. 1. januar 1962 opgjort til i alt 41.400.000 kr., eksklusive montering. Såvel sundhedsstyrelsen som boligministeriet har haft projektet til behandling og har godkendt dette.

Udgifternes meget betragtelige størrelse gjorde det imidlertid rimeligt at overveje, hvorvidt en vis nedskæring af projektet var gennemførlig. Der har herom været forhandlet med såvel statens åndssvageforsorg som repræsentanter for de færøske myndigheder, og under disse forhandlinger er der opnået enighed om, at det uanset de særlige på Færøerne gældende forhold næppe vil være økonomisk forsvarligt at søge tilvejebragt et i forhold til indbyggertallet væsentligt større antal pladser for de pågældende patientkategorier, end man opererer med ved udbygningen af de tilsvarende institutioner i landets øvrige egne. Overvejelserne er derfor resulteret i, at man har nedskåret sengetallet for sindslidende til 100 og for ånssvage til 80.

I den således reducerede skikkelse har hospitalsprojektet et samlet etageareal på ca. 23.000 m², hvilket svarer til en forøgelse af bygningsmassen med omkring 70 pct. i forhold til den oprindelige dispositionsplan. Når hensyn tages til de fra 1955 til januar 1962 stedfundne prisstigninger, der andrager ca. 30 pct., er den totale anlægsudgift herefter anslået til ca. 34.400.000 kr., eksklusive montering. I udgiften indgår totalprojekteringsudgifter til et beløb af ca. 2.275.000 kr.

I den skikkelse, hvori projektet nu foreligger, omfatter dette bygninger rummende 5 patientafdelinger for 100 sindslidende og med et etageareal på ca. 2.600 m². Disse bygnings andel i den samlede anlægsudgift er anslået til ca. 3.355.000 kr.

Patientafdelingerne for de 80 åndssvage er fordelt i to bygninger med et etageareal på i alt ca. 2.400 m², og anlægsudgiften er beregnet til ca. 2.935.000 kr.

Administrations- og lægebygningen, i hvilken administrationskontoret skal være fælles med Dronning Alexandrines hospital, har et etageareal på ca. 1.300 m² og skønnes at ville koste ca. 1.610.000 kr.

Sygeplejeskolen vil få et etageareal på ca. 450 m², og anlægsudgiften anslås at blive ca. 540.000 kr.

En terapibygning, der skal udnyttes til beskæftigelse af både sindssyge og åndssvage, påregnes at skulle have et etageareal på godt 900 m², og anlægsudgiften er beregnet til ca. 862.000 kr.

Økonomiområdet, hvis etageareal som følge af projektets vækst er forøget med ca. 1.000 m² til

ca. 3.700 m², omfatter køkken, forsamlingsaal og kantine, varmecentral samt vaskeri, hvorfra hele hospitalskomplekset skal betjenes. Anlægsudgifterne er opgjort til ca. 6.210.000 kr.

Boligsituationen i Thorshavn er uforandret meget vanskelig, og institutionerne må derfor råde over en boligmasse af tilstrækkelig størrelse til at sikre en meget væsentlig del af personalet bolig. Da personalestaben vil blive væsentlig forøget på grund af institutionernes udvidede rammer, har boligområdet nu et etageareal på ca. 11.300 m², der fordeler sig på 14 enfamiliehuse for læger m. fl. samt 87 lejligheder af forskellig type og 156 enkeltværelser. Byggeudgiften er beregnet til ca. 10.248.000 kr.

Fællesanlæggene, hvorunder indgår tunnelanlæg, forsyningsledninger og kommunikationsanlæg m. v., er anslået til at koste ca. 8.640.000 kr.

Den tidsplan, som er udarbejdet for opførelsen af statshospitalet, forudsætter, at en del af de afsnit, som skal være fælles med Dronning Alexandrines hospital fuldføres inden ibrugtagelsen af dette hospitals nye patient- og behandlingsbygning, der for tiden er under opførelse. For at undgå forsinkelse må det således anses for tvingende nødvendigt, at opførelsen af statshospitalets økonomiafsnit samt af dets administrations- og behandlingsbygning påbegyndes snarest muligt og allerede i indeværende finansår. Udbudet af de omhandlede byggeafsnit vil omfatte entrepriser til et beløb af ca. 12.670.000 kr. Der vil dog i finansåret 1962-63, ud over de på finansloven allerede bevilgede midler til projektering, kun være tale om at afholde udgifter til projektering og byggearbejder inden for et beløb, der i hvert fald ikke overstiger 600.000 kr. Den til moderniseringen af Dronning Alexandrines hospital tiltrådte bevilling for indeværende finansår vil blive reduceret med et tilsvarende beløb.

Det samlede anslåede beløb til projekterings- og byggearbejder på 34.400.000 kr., som angives i forslaget § 2, er beregnet under den forudsætning, at byggeriet kommer til at strække sig over 6 finansår med årlige investeringer varierende fra ca. 3.500.000 kr. til ca. 8.500.000 kr. Såfremt opførelsen strækkes over en 10-årig periode, hvilket bl. a. ud fra finansielle og beskæftigelsesmæssige hensyn kan vise sig ønskeligt og nødvendigt, vil der, bortset fra eventuelle løn- og materialeprisstigninger samt fragtudgifter, blive tale om en fordyrelse af byggeriet. Denne fordyrelse skyldes, at man ved en sådan strækning af byggeriet nødsages til at udbyde byggearbejderne i mindre afsnit, end man ellers har påregnet, og da byggeriet i vidt omfang tænkes

gennemført som montagebyggeri, må der bl. a. forventes en fordyrelse af facade- og vægelementer, når disse skal fremstilles i mindre partier. Endvidere vil også konduktørudgiften blive forøget som følge af en længere byggeperiode. Endelig må det fremhæves, at driftsudgifterne vil blive påvirket meget væsentligt ved en forlængelse af byggeperioden, idet økonomibygninger og tekniske anlæg m. v. er dimensioneret for det fuldt udbyggede hospitalskompleks.

Den anslåede anlægsudgift er som anført eksklusiv montering.

Aftale om det færøske sygehusvæsens deltagelse i de fælles driftsudgifter m. v. er endnu ikke truffet, men aftalen vil senere blive forelagt bevillingsmyndighederne til godkendelse.

Der er ikke i anlægsudgifterne medregnet udgifter til grundkøb, idet de fornødne arealer, ca. 100.000 m² i henhold til de indgåede aftaler vil blive stillet vederlagsfrit til rådighed.

Af de til Dronning Alexandrines hospital grænsende arealer, som det efter planerne vil være påkrævet at råde over, er en betydelig del i offentlig eje. Det drejer sig i så henseende dels om nogle rigsombudsemdet på Færøerne tilhørende grunde, dels om arealer, der henhører under den færøske jordfond, dels endelig om nogle ejendomme, der tilhører Thorshavn kommune. Såvel fra statsministeriet som fra landsstyret og Thorshavn kommune foreligger tilsagn om, at disse arealer vil kunne stilles til disposition for byggeriet.

Herudover vil det dog yderligere være nødvendigt at disponere over nogle ret betydelige, privatejede arealer. Udgifterne ved disse grunderhvervelser har Thorshavn byråd vedtaget at afholde, og ekspropriation af hovedparten af arealerne er foretaget i henhold til den bemyndigelse, som på statskassens vegne er givet landsstyret ved lov nr. 250 af 10. juni 1960 om ekspropriation til anlæg af et statshospital i Thorshavn.

I et udkast til byplan for Thorshavn kommune har der været foreslået placeret industriarealer grænsende til statshospitalets grund. Heroverfor har direktoratet for statshospitalerne gjort ind-

sigelse, og der er opnået tilsagn om, at der ved den endelige udformning af byplanen vil blive taget de fornødne hensyn til hospitalskomplekset.

Det er endvidere under forhandlingerne med kommunen blevet klart, at dennes vandforsyning ikke er tilstrækkelig til at kunne dække forbruget på et hospitalskompleks af den planlagte størrelse. Kommunen har imidlertid oplyst, at projekteringen af et nyt vandindvindingsanlæg med tilhørende vandrensingsanlæg er igangsat, og at anlægget kan forventes fuldført inden ibrugtagelsen af statshospitalets økonomibygninger.

Ifølge liste A i lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes hjemmestyre henhører sindssygehusvæsenet og særfor sorgen under de anliggender, som efter begæring kan overføres til det færøske selvstyre; men i betragtning af de oplysninger, der foreligger om de økonomiske forudsætninger for en sådan overtagelse inden for overskuelig fremtid, er det indenrigsministeriets opfattelse, at denne omstændighed ikke bør stille sig i vejen for, at et hospital for sindslidende på Færøerne opføres og drives af statens hospitalsvæsen for sindslidende. En gennemførelse af projektet i overensstemmelse med det foreliggende program vil efter indenrigsministeriets opfattelse betyde en i høj grad hensigtsmæssig løsning af de problemer, som knytter sig til for sorgen for sindslidende og åndssvage på Færøerne, og det må yderligere betragtes som særdeles ønskeligt for det færøske samfund, at der ad denne vej skabes nødvendig basis for den igangværende modernisering af Dronning Alexandrines hospital. I erkendelse heraf søger man i forståelse med landsstyret sagen fremmet ved fremsættelse af nærværende lovforslag.

Indenrigsministeriet skal fremhæve, at opførelsen af et statshospital i Thorshavn ikke har nogen direkte sammenhæng med udbygningen af statshospitalsvæsenet i den øvrige del af riget. Man påpeger derfor, at det ikke vil være rimeligt, om gennemførelsen af det færøske statshospitalsprojekt kommer til at øve indflydelse på størrelsen af de bevillinger, som stilles til rådighed for den udbygning af statshospitalsvæsenet, som i øvrigt er i gang.